

CURS ACADÈMIC: 2011/12
LLICENCIATURA: Periodisme
CURS: 3er

Codi: 20709 Assignatura: Semiòtica de la Comunicació de Masses Tipus de assignatura Op Nº de crèdits: 5 Professora: Charo Lacalle Zalduendo Quadrimestre: 5è

OBJECTIUS DE LA ASSIGNATURA

- Aquest curs té un caràcter fonamentalment teòric i metodològic
- Es dirigeix a facilitar als alumnes la base conceptual i els instruments necessaris per a analitzar els discursos de la Comunicació de Masses i les estratègies subjacents als processos comunicatius dels mitjans audiovisuals.
- Els diferents punts del programa s'articulen en torn a algunes de les principals aportacions de la Semiòtica i de l'Anàlisi del discurs.
- És necessari conèixer el context con es produeixen i es consumeixen els discursos dels mitjans de comunicació, el qual esdevé així mateix objecte d'anàlisi. De fet, més aviat que de Semiòtica caldria parlar de Sociosemiòtica.

TEMARI

1.- FONAMENTS I APLICACIONS DEL ESTRUCTURALISME

- 1.1. Semiologia, semiòtica, signe, significació i comunicació
- 1.2. Conceptes claus de la semiòtica estructuralista
- 1.3. Christian Metz i la *Gran Sintagmàtica*
- 1.4. Del signe i el codi al text, la història i el discurs

Pràctica:

Repàs il·lustrat amb exemples audiovisuals

Bibliografia bàsica del primer tema:

SAUSSURE, Ferdinand de, *Curs de lingüística general* (1916). Es tracta d'un llibre només de consulta, però es recomana la lectura de la introducció crítica de qualsevol edició del mateix.

BARTHES, Roland (1967), "Elementos de semiología", en *La aventura semiótica*, Barcelona, Paidós, 1993. La interpretació barthesiana de Saussure es molt útil com a introducció al estructuralisme.

CHANDLER, David. "Glossary of key terms", en *Semiotics for beginners*, <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem-gloss.html#A>.

COURTÉS, Josep (1991), *Análisis semiótico del discurso*, Madrid, Gredos, 1997 (capítulo 1). El primer capítol sintetitza els fonaments de la semiòtica estructuralista.

CHATMAN, Seymour (1978), "Introducción", en *Historia y discurso*, Madrid, Taurus, 1990. Aplicació dels principis estructuralistes al anàlisi del cinema.

METZ, Christian (1963), *Ensayos sobre la significación del cine (1964-1968) I*, Barcelona, Paidós, 2002 (Segona part: "Problemas de semiología del cine"). Aplicació de la semiologia al anàlisi del cinema.

2.- L'ANALISI DEL RELAT

- 2.1. El formalisme rus i l'estudi científic de la literatura
- 2.2. La morfologia del conte
- 2.3. Els elements constitutius del relat
- 2.4. Proposta d'anàlisi estructural de Roland Barthes
- 2.5. Narratologia i anàlisi del relat

Pràctica:

Repàs il·lustrat amb exemples audiovisuals

Bibliografia bàsica del segon tema:

BARTHES, Roland, "Introducción al análisis estructural del relato" (1966), *La aventura semiótica*, Barcelona, Paidós, 1993 (síntesi formalista de la proposta d'anàlisi estructuralista de Barthes).

CHATMAN, Seymour (1978), *Historia y discurso*, Madrid, Taurus, 1990. Aplicació dels principis estructuralistes al anàlisi del cinema.

GENETTE, Gerard (1972), *Figuras III*, Barcelona, Lumen, 1989 (elements essencials de l'anàlisi narratològic).

PROPP, Vladimir, *La morfología del cuento* (1928), Madrid, Fundamentos, 1985 (llibre de consulta; una de les obres que més han influenciat la semiòtica estructuralista).

TOMASEVSKIJ, Boris, "La construcción de la trama" (1928), en Tzvetan Todorov, *Teoría de la literatura*, Buenos Aires, Signos, 1970 (conceptes claus d'anàlisi textual).

3.- L'ANÀLISI DEL DISCURS

- 3.1. El recorregut generatiu del sentit i la teoria de la narrativitat de A. J. Greimas
- 3.2. La estructura de la enunciació
- 3.3. Exemples de semiòtica aplicada
- 3.4. *Realisme / realitat, verosimilitut / veritat, objectivització / subjectivització* de la representació televisiva
- 3.5. Narrativitat i semiòtica de les passions

Pràctica:

Repàs il·lustrat amb exemples audiovisuals

Bibliografia bàsica del tercer tema:

CALABRESE, O. "La información y el espectador", en O. Calabrese, A. Silva y U. Volli, *Los juegos de la imagen*, Bogotá, Instituto Italiano di Cultura, 1995, págs. 129-143. Estructura de l'enunciació en el text informatiu des de la semiòtica de Greimas.

COURTÉS, J. *Análisis semiótico del discurso* (1991), Madrid, Gredos, 1997 (capítols 2, 3 y 4 dedicats a la proposta de Greimas).

FLOCH, J. M. "Muertos en el cascarón", en *Semiótica, marketing, comunicación* (1991), Barcelona, Paidós, 1993. Aplicació pràctica (semiòtico-etnogràfica) del quadrat semiòtic greimasian.

GREIMAS, A.J.-COURTES, J. *Semiótica. Diccionario razonado sobre la teoría del lenguaje* (1979 i 1986), Madrid, Gredos, 1983 (vol. I) y 1987 (vol. II). Consulta i repàs de les diferents veus d'aquest diccionari explicades a classe.

LACALLE, Ch. *Terciopelo azul*, Barcelona, Paidós, 1998 (a la part d'"Estudio crítico" s'hi analitza aquesta pel·lícula de Lynch utilitzant principalment metodologia estructuralista).

_____*El espectador televisivo*, Barcelona, Gedisa, 2001 (anàlisi de concursos, talk shows i *Gran hermano* als capítols 2, 3 y 4 respectivament).

_____*El discurso televisivo sobre la inmigración. Televisión y construcción de identidad*, Barcelona, Omega, 2008 (capítols 4, 5, 6 i 7).

4.- LA INTERPRETACIÓ DELS TEXTOS

- 4.1. Els fonaments de la semiòtica interpretativa: Charles Sanders Peirce
- 4.2. La teoria de la interpretació de Umberto Eco
- 4.3. Els límits de la interpretació: de la *guerrilla semiològica* a la *cooperació textual*
- 4.4. Stuart Hall: descodificació i ideologia
- 4.5. Narratives transmediàtiques.

Pràctica:

Repàs il·lustrat amb exemples audiovisuals

Bibliografia del quart tema:

ECO, U. (1975), *Tratado de semiótica general*, Barcelona, Lumen, 1979 (0.5.2; 2.1.4; 2.7). Els punts senyalats constitueixen un complement indispensable als apunts sobre Ch. S. Peirce.

_____*Lector in fabula*, Barcelona, Lumen, 1987 (2ª ed.) (capítol 2 dedicat al signo de Ch. S. Peirce).

_____*Lector in fabula*, Barcelona, Lumen, 1987 (2ª ed.), (capítol 3 dedicat al lector model).

_____*Els límits de la interpretació*, Barcelona, Destino, 1991 (1.4; 1.5; 3.1.3; 3.1.4; 3.1.5; 3.5). Principis i exemples de la interpretació textual.

_____*Seis paseos por los bosques narrativos*, Barcelona, Lumen, 1996 (Eco resumeix la seva teoria de la interpretació en un curs impartit a la Universitat de Harvard en 1992).

HALL, S. "Encoding/Decoding", en S. Hall - D. Hobson – P. Willis (eds.), *Culture, Media, Language*, Londres, Hutchinson, 1981 (relació entre interpretació i ideologia).

LACALLE, Ch. *El discurso televisivo sobre la inmigración. Televisión y construcción de identidad*, Barcelona, Omega, 2008 (capítol primer).

_____. "El debate sobre la Red: del individuo aislado al ojo del Gran Hermano", en *Quaderno di Comunicazione*, 3, 2010, págs. 65-78.

METODOLOGIA DOCENT

- Els diferents apartats del programa s'explicaran sempre a partir d'exemples audiovisuals paradigmàtics.
- Es dedicarà una atenció especial a l'examen de les tendències més representatives del panorama audiovisual internacional actual, així com a la retroalimentació entre televisió i internet.
- A la conclusió de cada bloc temàtic es dedicarà una sessió a debatre els diferents punts tractats, amb la finalitat de repassar la matèria exposada. Per tal de motivar la participació dels alumnes, aquest debat s'integrarà a l'avaluació continuada de la assignatura.

SISTEMA D'AVALUACIÓ:

- El caràcter teòric i metodològic de l'assignatura fa convenient l'elaboració d'un treball destinat a posar en pràctica els continguts assolits al curs.
- El tema del treball s'ha d'acordar prèviament amb la professora.
- Els alumnes que ho desitgin poden optar a l'examen final.

NECESSITATS DOCENTS

- La articulació audiovisual de l'assignatura exigeix la presentació multimèdia dels diferents punts del programa. Requereix, per tant, l'ús d'ordinador, canó de projecció, DVD multisistema i VHS.
- Es demana l'aula 120.

SEMIÒTICA DE LA COMUNICACIÓ DE MASSES

3er curs: Periodisme i Ciències de la Comunicació

CURS 2011/12

Prof. Charo Lacalle Zalduendo (despatx: 021; tel. 93 581 4472 i e-mail rosario.lacalle@uab.es)

- Donat el caràcter teòric i metodològic de la disciplina impartida, el treball constitueix una aplicació del diferents temes tractats al llarg del curs.
- Es pot dur a terme individualment o en grups de dos alumnes (es recomana aquesta segona opció).

Camp d'aplicació i prioritats:

- La estructura dels textos audiovisuals, la retroalimentació entre la televisió i internet i la relació amb l'espectador constitueixen les referències principals del curs. Els discursos audiovisuals s'analitzaran amb les eines teòriques i metodològiques assolides a classe.

Àmbit d'anàlisi: audiovisual i internet

- Informació (TN i webs informatives)
- Ficció televisiva o ficció cinematogràfica
- Entreteniment

Corpus de anàlisi:

- Es necessari treballar a partir de programes gravats. Cada grup o alumne acordarà amb la professora l'extensió i les característiques del corpus d'anàlisi.
- Juntament amb el treball imprès, que els alumnes lliuraran a la professora **26 de gener**, s'adjuntarà un CD, DVD o memòria USB amb els exemples audiovisuals de l'anàlisi.
- Així mateix, els alumnes annexaran qualsevol tipus de documentació que pugui avalar el treball realitzat (dades, entrevistes, consulta de pàgines web, documents audiovisuals, etc.).

Estructura general de la investigació:

- **Contextualització:** breu història dels programes analitzats, des de la perspectiva dels gèneres i/ del formats de referència, relació amb l'entorn televisiu, impacte en l'opinió pública, relació amb l'entorn social, audiència, participació del públic, rol de les noves tecnologies, intermedialitat, etc.
- **Desenvolupament temàtic:** resum de les aportacions més importants sobre el tema elegit.
- **Anàlisi semiòtic:** aquest punt constitueix l'eix central del treball i s'elaborarà a partir dels coneixements assolits durant el curs (estructures narratives, enunciació, axiologia, construcció de temes i figures, temporalitat i construcció de l'espai, etc.).
- **Annexos:**
 - Fitxa tècnica dels programes.
 - Resum dels programes analitzats
 - *Guió d'anàlisi* d'una mostra dels programes analitzats, acordada prèviament amb la professora.
 - Documentació utilitzada (bibliografia temàtica, articles de premsa, material procedent de entrevistes, Internet, etc.).
 - Exemples en CD, DVD o USB e índex del seu contingut.
 - Qualsevol altre document adient a l'elaboració del treball que els alumnes consideren pertinent.

Fases del treball:

- **20 d'octubre:** data màxima per a formar grups i determinar el tema. Per raons pedagògiques no s'accepta la repetició de temes, ni tampoc propostes de treballs més enllà d'aquesta data.
- **10 de novembre:** data màxima per a presentar la documentació del treball.
- **12 de desembre:** data màxima per a presentar la *scaletta* dels programes analitzats o de una part dels mateixos (acordada prèviament amb la professora).
- **19 de desembre:** data màxima per a presentar l'esquema del anàlisi semiòtic.
- **26 de gener:** lliurament del treball (sense possibilitat de pròrroga).

És obligatori especificar totes les cites i referències que es facin servir al treball. Per la bibliografia podeu fer servir el model d'aquest programa del curs.